

ПОНЯТТЯ „НЕОРЕАЛІЗМ” У ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ

Проаналізовано тлумачення терміна „неореалізм” у сучасних довідникових, навчальних і теоретичних літературознавчих виданнях, здійснено спробу аргументувати дослідження „неореалізму” як мистецького явища світової літератури ХХ століття.

Ключові слова: *неореалізм, реалізм, натуралізм, веризм, модернізм, постмодернізм.*

У сучасній літературознавчій науці реалізм ХХ ст. (новий реалізм, новий тип реалізму, романтичний / імпресіоністичний / лірико-психологічний / експресіоністський реалізм, неореалізм, постреалізм) як мистецьке явище не має усталеного термінологічного окреслення, дослідники тлумачать його по-різному. Так, Д.В. Затонський генеалогію терміна „реалізм ХХ ст.” виводить із часів СРСР: „радянській пропагандистській машині”, мовляв, була невігідною втрата дозволених правлячою верхівкою і суголосних ідеям комунізму західних письменників (по-перше, зникли б залишки ілюзії демократії, а по-друге, остаточно розвіявся б міф про поширення методу соцреалізму у ворожо-буржуазних країнах), й оскільки поділ на соціалістичний та критичний реалізми виявився не універсальним, а творчість В. Фолкнера, А. Моравія, Г. Гарсія Маркеса, Г. Бьолля, Дж. Фавлза (публікацію й аналіз котрої дозволяла тогочасна радянська цензура) не вкладалися в межі реалізму ХІХ ст., то знайшли компроміс – цих письменників назвали „реалістами...ХХ століття” [5, с. 16]. Хоча, на переконання вченого, у мистецтві вже подавно не було так званих „трьох китів реалізму” (типізація, соціальний аналіз, життєподібність), оскільки в літературі, тим більше літературі Заходу, вони зникли ще 1900 – 1920-х рр. Цей крок на шляху до оновлення мімезису в ХХ ст. не спромігся воскресити і зміцнити позиції реалізму, „а, навпаки, його ніби скасував, бо що ж це тоді за „творчий метод”, якщо він здатен зберегти назву, втрачаючи при цьому всі свої родові ознаки? Чи ж не свідчить це про те, що химерою він був, химерою й залишився?” [5, с. 16]. Н. В. Костенко при рецензуванні „Літературознавчого словника-довідника” (1997) помітила псевдонаукову тенденцію – невмотивовано негативне маркування мистецьких явищ, генетично споріднених із міметичними формами мистецтва, з реалізмом. На думку дослідниці, зарано констатувати смерть реалізму, він існує в літературному процесі ХХ ст. і може активно виявитися у ХХІ [9, с. 44-47]. В.А. Луков у підручнику з історії зарубіжної літератури під поняттям „реалізм ХХ ст.” об’єднує чотири відгалуження: література „втраченого покоління”,

соціалістичний реалізм, антифашистська література, неореалізм (причому останній фігурує виключно як течія італійських кіно і літератури) [13, с. 412-431]. Д.С. Наливайко вказує, що „реалізм ХХ ст. генетично і типологічно пов'язаний з реалізмом ХІХ ст., в ньому з'являються нові якості та інтенції, але вони не приводять до модифікації всієї художньої системи” [16, с. 32]. М.В. Моклиця простежує еволюційний шлях реалізму: пройшовши через сходінки класицизму і просвітницького реалізму, він досяг апогею в натуралізмі, а у ХХ ст. модифікувався в неореалізм та соціалістичний реалізм [15, с. 296-297]. Ю.І. Ковалів переконаний: „якщо той чи той стиль немовби сходиться з історичної дистанції літературного процесу, то такий неминучий акт не означає остаточного зникнення цього стилю” [7, с. 7], доказом є неоромантизм, неореалізм та необароко. Дослідник твердить, що вони не змогли набути попередньої масштабності (на відміну від романтизму, реалізму, бароко, котрі виявлялися як мистецькі стилі, течії, напрями, епохи) і репрезентуються лише як стильові хвилі ХХ ст., котрі органічно вписалися у контекст модернізму. В.І. Пахаренко вважає неореалізм течією модернізму: „Цей стиль розробили митці, що, перебуваючи у модерністській системі світоглядних координат, зберегли, проте, реалістичний тип художнього мислення” [18, с. 251]. Н.Г. Колошук, аналізуючи „тюремно-табірну” і „воєнно-армійську” прозу другої половини ХХ ст., зазначає: „У межах епохи постмодерну співіснують передусім постмодернізм і постреалізм” [8, с. 40], котрі беруть витоки з філософії екзистенціалізму. Білоруська дослідниця російської літератури Г.Л. Нефагіна теж переконана, що кінець ХХ ст. не варто зводити до спільного знаменника постмодерністських течій і напрямів, адже „у всі часи література (і не тільки російська) розвивалася у двох напрямках – реалізм і нереалізм” [17, с. 20], тому „...поруч із розвитком традиційної реалістичної прози іде порушення традицій і норм, утворення течій, котрі не скасовують реалізм, а існують поруч, формуючи нову традицію” [17, с. 14], реалізм ніколи не зникне з літератури: вже „у середині 90-х років починається процес саморуйнування постмодерністської естетики, виникає синтез постмодернізму (антиреалізму) і реалізму” [17, с. 191].

Отже, у сучасних науковців погляди на неореалізм різні – від заперечення його художньої вартості, ототожнення терміна зі псевдонауковими штучними ідеологічно-кон'юнктурними схемами радянського літературознавства до розгляду явища в контексті мистецьких тенденцій ХХ, а то й ХХІ століть у нерозривному зв'язку з літературою модерну чи постмодерну та поцінування його мистецької якості. Невизначеність критики щодо „реалізму ХХ ст.” провокує появу промовистого теоретико-літературознавчого вакууму навколо цього терміна, тому закономірною є мета нашого дослідження – окреслення специфіки неореалізму в контексті мистецьких тенденцій ХХ ст. Погляди науковців, виявлені у проаналізованих монографіях та статтях, не знімають дискусійності навколо проблеми, тому звернемося до видань довідникового типу.

У „КЛЭ” (Т. 5. – М., 1968) З. Потапова визначає неореалізм як *напрям* в італійському мистецтві. Окрім хронологічних меж явища (перше десятиліття після Другої світової війни), вказується, що „історичною основою Н[еореалізму] виявився всенародний антифашистський Рух Опору в Італії (1943-1945). Він підготував подальше піднесення суспільного життя, оновлення італійської культури, метою і змістом якої стало правдиве зображення життя народу, долі нації” [20, с. 231-232]. Зазначається, що спочатку неореалізм домінував у кіно, а згодом поширився на образотворче мистецтво і літературу. Письменники-неореалісти не об’єднувалися в угруповання, не виробляли спільних теоретичних програм, були різними за політичними вподобаннями, естетичними поглядами та творчими манерами, однак тематика їхніх творів (героїка партизанської боротьби проти фашизму, правдиве зображення життя), галерея персонажів (прості люди, борці за народ) та авторська позиція (антифашистський пафос, демократичні заклики) виявлялися спільними. Вказується, що найпоширенішим жанром був „ліричний документ” – оповідь, яка поєднує автобіографізм із художнім вимислом, опис реальних подій (навіть документалізм чи хронікальність) з історією духовного становлення героя тощо; здобутком неореалізму стало відродження розповідних жанрів та історичного роману, показ людини у дії [20, с. 232].

З. Потапова подає таке визначення терміна „неореалізм”: „повернення до реалістичних традицій, вільних і від клерикального обскурантизму, і від наслідування модернізму; у той же час це й реалізм „нових часів”, який відображає сучасну дійсність у її протиріччях” [20, с. 232]. У тлумаченні дослідниці наявний обов’язковий елемент тогочасної літературознавчої критики – вказівка на „обмеженість методу неореалізму: нездатність глибоко розкрити проблеми повоєнної дійсності, показати протиріччя і багатогранність духовного світу людини. Емпіризм, натуралістичні 'шматки життя' підміняють зображення глибинних духовних колізій. Деякі неореалісти не знайшли нових тем, розчарувалися в попередніх ідеалах, піддалися модерністським впливам” [20, с. 233], тому „Н[еореалізм] як комплекс світогляду і художніх прийомів нині є уже пережитим...” [20, с. 233].

До речі, сучасні літературознавці часто говорять про неореалізм як наслідок зближення у ХХ ст. модернізму і реалізму, елементів ліризму, психологізму тощо з реалістичною об’єктивністю [див.: 3, с. 173-179, 168, 190; 10, с. 224-225; 21, с. 47-49, 314-326]. Це підтверджує і літературна реальність, зокрема українська. Так, Гр. Тютюнник, показуючи „шматки життя” в єдності зі знаковими деталями, творив мистецьки довершену неореалістичну прозу [докладніше у нашому дослідженні: 2].

Автори „Словника літературознавчих термінів” (К., 1971) В.М. Лесин та О.С. Пулинець, на відміну від З. Потапової, визначають „неореалізм” як *течію* у кіномистецтві й літературі повоєнної Італії, усі наступні відомості й тези (використання італійськими літераторами

прийомів кінематографічності, правдиве змалювання народного життя і Руху Опору, викриття фашистської політики, патріотичні гасла вустами героїв із народу, поширення жанру „ліричного документа” / „опоетизованого факту”, виявлення слабких рис неореалізму – „шматки життя” та „модерністські новації”, а крім цього, неспроможність письменників-неореалістів відобразити „поворот історичного розвитку в бік соціалізму” [11, с. 274]) дублюються з „КЛЭ”.

„Литературный энциклопедический словарь” (М., 1987) теж не подає нових відомостей порівняно з „КЛЭ”, оскільки Г.Д. Богемський, автор словникової статті про неореалізм, у списку використаної літератури посилається лише на монографію З. Потапової (вона ж автор статті в енциклопедичному виданні) та послуговується її визначеннями. Специфічною є теза про вплив на італійських письменників-неореалістів не тільки класичного реалізму чи веризму, а й творчості митців СРСР [1].

Отже, у радянських словниках та енциклопедіях неореалізм розглядався як течія / напрям мистецтва повоєнної Італії, не було жодних згадок про аналогічні вияви неореалістичних тенденцій у країнах соцтабору (як щодо періоду порубіжжя / декадансу, так і пізніших часів), лише фрагментарні вказівки про вплив італійського неореалізму на повоєнну літературу і кіно Франції та Польщі [див.: 1, с. 244; 11, с. 274; 20, с. 232]. Мистецьке явище обмежувалося вузькими локальними і темпоральними рамками. Пострадянські літературознавчі видання довідникового типу подають дещо змінені статті про неореалізм, однак теж далекі від повноти дослідження, трапляються випадки простого перенесення головних тез із попередніх довідників часів СРСР [див.: 6].

„Літературознавчий словник-довідник” (К., 1997) містить статтю про неореалізм у вітчизняному мистецтві : „стильова течія в українській літературі, яка виявила себе у 20-ті ХХ ст., зокрема у творчості Г. Косинки, В. Підмогильного, Є. Плужника, Б. Антоненка-Давидовича, у 60-70-ті – у Гр. Тютюнника та ін.” [12, с. 504]. Питомі риси: “Поставши на ґрунті класичного реалізму, але не сприйнявши лінійно міметичного принципу „зображення життя у формах життя”, неореалісти визначали свій концептуальний принцип між документальною достовірністю, філософсько-аналітичним заглибленням у дійсність та ліричною стихією; подеколи промовиста деталь для них значила більше, ніж розгорнутий за всіма правилами реалістичного письма сюжет. ...Подолання дистанції між суб’єктом та об’єктом зображення, притаманної класичному реалізмові” [12, с. 504]. Окрім тези „Подібні тенденції спостерігалися і в літературах інших країн, зокрема в італійському веризмі” [12, 504], про неореалізм в історії всесвітньої літератури загалом і національного письменства зокрема мова не ведеться. Отже, автори словника ігнорують жанрове розмаїття та уникають конкретизації поетикальних характеристик неореалістичної літератури.

В. Єшкілев у довідниковій частині з антології „Повернення деміургів. Плерома 3'98. Мала енциклопедія актуальної літератури” (Івано-Франківськ, 1998) не подає окремої статті про неореалізм (є лише про неокласицизм), однак при окресленні сутності терміна „реалізм” йдеться про те, що „у світовому літературознавстві останнього п'ятдесятиліття були популярні назви креативних методів, морфологічно пов'язані з поняттям реалізму: неореалізм (стосовно творчості Е. Гемінгвея, Італо Кальвіно тощо), магічний реалізм (стосовно романів Г. Гарсія Маркеса)” [4, с. 97]. Однак, на думку автора, незважаючи на „креативність”, термін „реалізм” у будь-яких семантичних контекстах „після утвердження постмодерністського світоглядного дискурсу... втратив наукову актуальність”, його варто вважати „науково застарілим” [4, с. 97].

У сучасному літературознавстві найуніверсальнішим виданням щодо окреслення суті „реалізму ХХ ст.” (саме цей термін вживає Ю. Попов – автор теоретико-літературознавчого огляду) варто вважати „Лексикон загального та порівняльного літературознавства” (Чернівці, 2001), в котрому хоч нема окремої статті про неореалізм (говориться про це явище в контексті розгляду терміна „реалізм”), проте ґрунтовно викладається інформація про класичний реалізм і про „новий”. Важливою є теза: „Принципово нов[им] явищем став Р[реалізм] ХХ ст. Традиції ХІХ ст. продовжуються у багатьох письменників..., однак не вони визначають магістральні шляхи розвитку Р[еалізму] ХХ ст.” [19, с. 470]. Поява неореалізму пояснюється закономірностями суспільного розвитку: світ ХХ ст. складніший за ХІХ (світові війни, атомна загроза, екологічні проблеми, конфлікти, інтенсивний розвиток науки і техніки, зміна світогляду тощо); тому реалізм, незважаючи на природний потяг до традиційності й усталеності, на фоні динамічного розвитку суспільства та літературного процесу, теж не може залишатися статичною величиною – трансформується в якісно новий реалізм ХХ ст. з такими найголовнішими рисами:

- синтез реалізму ХІХ ст. із літературними напрямками попередніх епох та з модерністськими тенденціями;

- вплив позалітературних чинників – кінематограф, електронні засоби зв'язку і розваги тощо „змусили видозмінитися літературу” [19, с. 470], звідси органічне поєднання у неореалізмі реальності і вимислу – неореалізм включає елементи фантастики, символіки, міфотворення (подібні прийоми зустрічалися у реалізмі ХІХ ст., але в неореалізмі вони стають масштабнішими і набувають нової якості);

- внаслідок збільшення уваги до підсвідомості та інтуїції, впливу філософії екзистенціалізму, актуалізації християнського світовідчуття у неореалізмі зникає однозначність, деяка поверховість і принципова ясність у розміщенні акцентів (світ показано не в чорно-білих кольорах із поділом на позитивних / негативних персонажів, із чітким визначенням душевного стану і вчинків героїв, з одновимірними конфліктами і соціально детермінованими фіналами, а виявлено суперечливу сутність людського життя, колізії внутрішнього світу і т. д.);

• провідне місце в системі жанрів посідають роман і романна проза – повість, новела, оповідання, нарис; помітна тенденція до “конденсації” в малі жанрові форми, оскільки вони „більш сугестивні”. „Остаточно зруйновано Аристотелеву систему жанрів; епіч[на] наррація синтезується з лір[ичним] самовираженням і елементами драм[атичного] діалогу та суто „драм[атичною]” конфліктністю; риторико-публіцистичні моменти сполучаються з прийомами красного письменства” [19, с. 471];

• художні засоби: „в XIX ст. в Р[еалізмі] панував принцип зображувальності, в XX ст. домінує символізація, в XIX ст. перевагу мала ілюзія, у XX ст. – умовність. У XIX ст. Р[еалізм] прагнув відтворити об’єктивні форми й структури, у XX – втілити суб’єктивне життя персонажа” [19, с. 471]. Автор словникової статті підтримує теорію Д.В. Затонського про дві моделі реалістичного роману: XIX ст. – відцентровий, у XX ст. – доцентровий.

Проте і в „Лексиконі загального та порівняльного літературознавства” відсутній комплексний аналіз неореалізму в контексті розвитку світової літератури, не йдеться про своєрідність явища на пострадянських теренах і власне в Україні, немає інформації про специфіку неореалізму другої половини XX ст. (місце в ієрархії мистецьких тенденцій епохи постмодерну).

На цьому тлі принципово новими тезами вирізняється сучасна „Литературная энциклопедия терминов и понятий” (М., 2001; автор статті – Н.Б. Карданова). Окрім уже знайомого, читаємо нові відомості про реалізм XX ст.: „Вперше термін „неореалізм” був використаний у кінці 1920-х для позначення нових тенденцій у літературі, однак у широкий вжиток у загальновідомому значенні його ввів 1942 монтажист Маріо Серандреї, окресливши... новаторство Лукіно Вісконті (1906-76)... З 1943 термін став широко використовуватися і стосовно літератури, викликавши спочатку велику полеміку” [6, с. 639].

Виокремлюються стильові риси неореалізму:

- точність документального фільму чи журналістської хроніки;
- ігнорування естетичного аспекту літературного стилю;
- відкидання стильових норм;
- розмовна, підкреслено „нелітературна” мова з діалектизмами та жаргонною лексикою (імітація „живої” мови) [6, с. 639].

Дискусійною, на наш погляд, є теза про те, що поняття „неореалізм”, „реалізм”, „неоверизм”, „соціалістичний реалізм” – синоніми [6, с. 639]. Якщо з аналогіями між італійським неореалізмом, класичним реалізмом XIX ст. і веризмом чи навіть французьким натуралізмом (про звернення митців-неореалістів до традицій реалізму і натуралізму Н.Б. Карданова згадує) варто погодитися, то проведення паралелей і визнання ледве не стовідсоткової ідентичності між неореалізмом та соцреалізмом навряд чи виправдане. До речі, проблема плутанини термінів і явищ неореалізму, соцреалізму і навіть неоромантизму (деякі дослідники до цього ряду відносять „новий романтизм”) та аналіз їхньої взаємодії, генетичної спорідненості

(відмінності) з класичними попередниками, такими як романтизм і реалізм, їхня своєрідність на теренах країн СРСР – актуальні в літературознавчій критиці.

Упорядник “Малої літературної енциклопедії” (Австралія, 2002) П. Богацький зазначає: неореалізм – це „напрямок, що виник в мистецтві і літературі, як реакція проти „лівих” течій (кубізм, футуризм, дадаїзм, і багато інших) і вертається до тематичного, „ідейного” реалізму й натуралізму. В українській літературі до неореалістів належать: Т. Бордуляк, М. Коцюбинський, В. Стефаник, В. Винниченко і багато інших” [14, с. 138]. Науковець не характеризує стильових особливостей неореалізму, не зупиняється на з’ясуванні відмінностей між неореалізмом і класичним реалізмом ХІХ ст.; з переліком представників цього „напряму” можна посперечатися.

Отже, літературознавча довідникова література не надає вичерпних відомостей про видозміни у реалізмі ХХ ст., про сутність і специфіку терміна „неореалізм”:

I. Автори впадають у крайнощі: або аналізують лише неореалізм повоєнної Італії (головним чином видання радянських часів, хоча й деякі сучасні не змінили цього підходу), або говорять про вияв його рис у вітчизняній літературі, ігноруючи історичний дискурс цього поняття; неореалізм окреслено чи як італійське повоєнне мистецтво без проєкції на тенденції світового літературного процесу, чи як вияв реалізму в історії літератури ХХ ст. без заглиблення у нюанси використання терміна.

II. Варто розрізнити неореалізм як темпорально і локально обмежене культурне явище / мистецьку течію повоєнної Італії та неореалізм в історії світової та української літератур – потужний вияв реалістичного типу творчості поруч з авангардними напрямками модернізму та ігровими експериментами постмодернізму.

III. Очевидним є ідеологічно-кон’юнктурний підхід до окреслення поняття у довідникових виданнях радянських часів (тези про вплив соціалістичного реалізму на італійський неореалізм тощо), деякі автори та упорядники сучасних словників та енциклопедій не розрізняють понять „реалізм”, „неореалізм”, „веризм”, „неоверизм”, „соціалістичний реалізм” і відносять їх до одного синонімічного ряду, незважаючи на історичні відмінності цих явищ.

IV. Відсутній детальний аналіз категорії об’єктивності-„життєподібності”-правдивості (як наріжних рис міметичних різновидів мистецтва) у контексті проблеми взаємодії класичного реалізму і неореалізму.

V. Простежується лише часткове окреслення стильових рис реалізму ХХ ст.; нема послідовного оперування іменами вітчизняних та зарубіжних митців-неореалістів (у словникових статтях вони різні).

VI. Немає згадки про доцільність розмежування неореалізму першої половини ХХ ст. та другої половини ХХ – початку ХХІ ст. у зв’язку зі специфікою вияву реалістичного типу творчості в епоху модерну і постмодерну (найчастіше про це йдеться в монографічних

виданнях та наукових статтях російських науковців, які для окреслення реалізму другої половини ХХ ст. пропонують використовувати термін „постреалізм”).

VII. Не деталізується своєрідність впливу на реалізм „філософії життя” (в епоху порубіжжя і високого модернізму) та екзистенціалістської філософії, на основі яких постала модерна й постмодерна естетика.

VIII. Відсутній аналіз рис неореалізму як тенденції / типу творчості / художнього методу / стилю / напрямку / епохи (на нашу думку, неореалізм не зміг виявитися як самостійна епоха, а розвивався у контексті епохи модерну і постмодерну).

Проблема реалізму ХХ ст. анітрохи не розв’язується в довідникових виданнях, трактування цього терміна залишається дискусійним: у літературознавчих словниках та енциклопедіях нема однастайності в підході до тлумачення цього феномена. Нез’ясованих питань стосовно неореалізму (як теоретико-літературознавчих, так і світоглядно-філософських) безліч.

1. *Богемский Г.Д.* Неореализм // Литературный энциклопедический словарь / Под общ. ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева. – М.: Сов. энциклопедия, 1987. – С. 244.
2. *Головій О. М.* Неореалістичні тенденції у творчості Григора Тютюнника // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: Зб. наук. праць. Хмельницький: ХНУ, 2007. – Ч. I: Вип. 3. – С. 118-122.
3. *Гундорова Т.* Реалізм і неоромантизм в українській літературі початку ХХ ст. (теоретико-методологічний аспект) // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Наук. думка, 1991. – С. 166-191.
4. *Єшкільєв В.* Реалізм // Повернення деміургів / Плерома 3’98. Мала енциклопедія актуальної літератури. – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. – С. 98.
5. *Затонський Д.В.* Чи може існувати реалізм у мистецтві? // Філологічні семінари. Реалістичний тип творчості: теорія і сучасність. – К.: ВПЦ „Київський ун-т”, 1998. – Вип. 1. – С. 11-16.
6. *Карданова Н.Б.* Неореализм // Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А.Н. Николюкина. – М.: НПК „Интелвак”, 2001. – С. 639-640.
7. *Ковалів Ю.І.* „Нео” як спогад про стиль // Філологічні семінари. Література як стиль і спогад. – К.: ВПЦ „Київський ун-т”, 2003. – Вип. 6. – С. 7-11.
8. *Колошук Н.Г.* Табірна проза в парадигмі постмодерну: Монографія. – Луцьк: РВВ „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. – 500 с.
9. *Костенко Н.В.* Реалізм помер?! // Філологічні семінари. Реалістичний тип творчості: теорія і сучасність. – К.: ВПЦ „Київський ун-т”, 1998. – Вип. 1. С. 44-50.
10. *Кузнєцов Ю.Б.* Розвиток психологізму в українській прозі кінця ХІХ – початку ХХ ст. // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Наук. думка, 1991. – С. 221-249.

11. *Лесин В.М., Пулинець О.С.* Словник літературознавчих термінів. – Вид. 3-тє, переробл. і доповн. – К.: Рад. шк., 1971. – 286 с.
12. Літературознавчий словник-довідник / Р.Т. Гром'як, Ю.І. Ковалів та ін. – К.: ВЦ „Академія”, 1997. – 752 с.
13. *Луков В.А.* История литературы: Зарубежная литература от истоков до наших дней: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Академия, 2003. – 512 с.
14. Мала літературна енциклопедія / Склав П.Богацький. – Sydney (Australia), 2002. – 224 с.
15. *Моклиця М.В.* Модернізм як структура: Філософія. Психологія. Поетика: Монографія. Вид. 2-ге, доповн. і переробл. – Луцьк: РВВ „Вежа” Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2002. – 390 с.
16. *Наливайко Д.С.* Реалізм і реалізми // Філологічні семінари. Реалістичний тип творчості: теорія і сучасність. – К.: ВПЦ „Київський ун-т”, 1998. – Вип. 1. – С. 23-33.
17. *Нефагина Г.Л.* Русская проза второй половины 80-х – начала 90-х годов XX века: Учебное пособие для студентов филологических факультетов вузов. – Мн.: НПЖ „Финансы, учет, аудит”, „Экономпресс”, 1997. – 231 с.
18. *Пахаренко В.І.* Українська поетика. – Вид. 2-е, доповн. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2002. – 320 с.
19. *Попов Ю.* Реалізм // Лексикон загального та порівняльного літературознавства / За ред. А. Волкова та ін. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – С. 467-471.
20. *Потанова З.М.* Неореалізм // Краткая литературная энциклопедия. – Т.5. / Гл. ред. А.А. Сурков. – М.: Сов. энциклопедия, 1968. – С. 231-233.
21. Русская литература рубежа веков (1890-е – начало 1920-х годов) / Под ред. Н.А. Богомолова и др. – М.: ИМЛИ РАН „Наследие”, 2001. – Кн. 1. – 960 с.

Summary

The interpretation of the term „new-realism” in the modern reference and educational and theoretical editions are analyzed. The attempt has been made to give arguments for research of the „new-realism” as the phenomenon of the worldwide literature of the twentieth century.

Key words: new-realism, realism, naturalism, verism, modernism, post-modernism.

Стаття надійшла до редколегії 18.09.2007